

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 2. Jild 4.

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 2(4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА**07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ***Файзуллаева Мавлюда Хамзаевна*ЎЗБЕК ВА ТОЖИК АНЪАНАВИЙ ТАОМЛАРИДА ЭТНОМАДАНИЙ АЛОҚАЛАРНИНГ АКС
ЭТИШИ (СУРХОН ВОҲАСИ МИСОЛИДА) 10-15*Umarov Sardor Yakubovich*QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYADA MEHNAT BOZORINI ISLOH QILISH, AHOLI BANDLIGI,
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR 16-20**08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ***Shadiyeva Gulnora Mardiyevna*O'ZBEKISTONDA EKSPORTNING OSHISHINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIR ETISH
YO'LLARI..... 21-29*Халилдинов Азизбек Абдуқаххорович*КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ
БОШҚАРИШГА ОИД НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР 30-34*Мавлянов Мажид, Урдушев Хамракул*

КЛАСТЕР ЁНДАШУВИ: ЧОРВАЧИЛИК КЛАСТЕРЛАРИНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ 35-45

*Асроров Азизбек Исомиддин угли*ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА РИСКОВ, ВОЗНИКАЮЩИХ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ 46-52*Хайдарова Дурдона Шухратжон қизи, Ачилбойева Севинч О'ткир қизи*

МАНАЛЛИЙ BUDJET DAROMADLARI HISOBI TASHKIL ETISHNING NAZARIY JIHATLARI. 53-60

*Камалов Акмал Сайдакбарович*ХАЛҚАРО ТРАНСПОРТ ЛОЙИҲАЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИЛИШИ ЭҲТИМОЛЛИГИНИНГ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЙ ХАВФСИЗЛИГИГА ТАЪСИРИНИ БАҲОЛАШ
УСЛУБИЯТИ ИШЛАБ ЧИҚИШ 61-68*Namazov Gafur Shokulovich*

IQTISODIYOTDA GIBRID MODELLARNI QO'LLASH 69-75

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ*Rasulov Azizkhon Mukhamadqodirovich*

YANGI O'ZBEKISTONDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING TIZIMLI O'ZGARISHI 76-81

Kadirova Ziyoda Rahimdjanovna

ISLOM FALSAFASIDA ILM TUSHUNCHASINING MOHIYATI 82-86

Turdiyev Bexruz Sobirovich

JAMIYAT IDEOSFERASINING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI 87-92

Alimatova Nargis Abduxalilovna

KONSTITUTSIYADA HALOL RAQOBAT KAFOLATI 93-98

Abdullayev Ibodulla Abdullayevich, Mustafoyeva Feruza Xurshid qizi

MA'NAVIYAT – YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING MUHIM POYDEVORIDIR..... 99-103

<i>Кувандиков Шокир Облокулович</i> МАҲМУДХҲҲЖА БЕҲБУДИЙ МИЛЛИЙ-МАЪНАВИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ИЖТИМОИЙ ФАЛСАФИЙ МАНБАЛАРИ	104-111
<i>Yusupaliyev Orzimurod Odilovich</i> YOSHLAR MAFKURAVIY ONGI TRANSFORMATSIYALASHUVINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI: MUAMMO VA YECHIMLAR	112-119
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> BADIIY MUHITDA TANQIDIYLIK VA SATIRANING TABIIY KOMMUNIKATSIYASI	120-125
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Saitova Nilufar Djumaydillayevna</i> YOSH O'ZBEK SHOIRLARI: VOQELIKNI IDROK ETISH VA UNI BADIIY IFODALASH TENDENSIYALARI	126-130
<i>Nurmanov Furqat Hayitqulovich</i> O'G'UZ" ETNONIMI VA O'G'UZLAR	131-137
<i>Qudratova Sitora Olimovna</i> AQSH HIKOYACHILIGI TARIXI VA SPETSIFIKASINING BADIIY IFODASI HAMDA JANR IJODKORLARI.....	138-148
<i>Fayziyeva Aziza Anvarovna, Safarova Nigora Axatovna</i> METAFORALARNING O'ZBEKCHA TARJIMASIGA KOGNITIV YONDASHUV	149-153
<i>Qodirova Madinabonu Murodjon qizi</i> LINGVISTIK TA'MINOT VOSITALARI: TUZILISHI VA TARKIBI	154-159
<i>Аллабердиева Регина, Мадалов Навруз</i> ТАКСОНОМИЯ ГЕНДЕРНО-МАРКИРОВАННЫХ ПАРЕМИЙ - РЕГУЛЯТИВОВ АНГЛИЙСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ	160-165
<i>Azimova Aziza Alisher qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KONCHILIK LEKSIK BIRLIKLARINING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSUYATLARI	166-172
<i>Shoymardonov Ilhom Alixonovich</i> BAHOR, YOZ, KUZ MAVSUMLARI BILAN BOG'LIQ BOLALAR QO'SHIQLARI	173-178
<i>Raxmatova Dilafruz Nusratilloevna</i> SAMARQAND JADIDCHILIK MAKTABI VAKILLARI ASARLARINING TIL XUSUSIYATI....	179-184
<i>Mirzayev Jasur, Madalov Navruz</i> THE DIALOGIC NATURE OF PERSONIFICATION IN THE POETICS OF WILLIAM BLAKE.....	185-190
<i>Yuan Xiaowei</i> ON THE TITLE AND LEXICAL FEATURES OF THE WINTER OLYMPICS NEWS REPORT IN CHINA DAILY	191-197
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ражабов Нариман Шарифбаевич</i> НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОБРОВОЛЬНОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СЕРТИФИКАЦИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	198-206
<i>Yakubova Iroda Bahramovna</i> MULKIY HUQUQLARNI JAMOAVIY ASOSDA BOSHQARUVCHI TASHKILOTLAR VA MUALLIFLIK	

HUQUQI OBYEKTLARIDAN FOYDALANUVCHI SHAXSLAR O'RTASIDAGI SHARTNOMALAR TASNIFI.....	207-212
<i>Inoyatov Behruzjon Umidjon o'g'li</i> TOVAR BELGILARINING HUQUQIY JIHATDAN MUHOFAZA QILISHNI TARTIBGA SOLUVCHI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	213-220
<i>Raimova Shohsanam Fayratjonovna</i> РЕЦИДИВ ЖИНОЯТЛАР ВА УЛАРНИНГ ХУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ.....	221-227
<i>Mukimov Bobur</i> CURRENT ISSUES OF IMPROVING THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY AT THE INTERNATIONAL LEVEL.....	228-234
<i>Нодирахон Абдурахманова</i> ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИИ БЛОКЧЕЙН, СМАРТ-КОНТРАКТОВ И КРИПТОВАЛЮТ НА РАЗВИТИЕ ПРАВА.....	235-239
<i>Акмалхонов Боситхон Азизхон ўғли</i> ЗАЩИТА ПРАВА ЧАСТНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В ПРАКТИКЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА.....	240-246
<i>Turakulova Nazira</i> MUALLIFLIK HUQUQIDA MULKIY HUQUQLARNI JAMOVIIY BOSHQARISH.....	247-260
<i>Якубов Бекзод Эркинбаевич</i> КЕЧИКТИРИБ БЎЛМАЙДИГАН ҲОЛЛАРДА ТЕЗКОР – ҚИДИРУВ ТАДБИРЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТАРТИБИ ВА УНИНГ ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	261-265
13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Мамажонов Хошимжон Абдумаликович</i> ФИЗИКА ФАНИНИ ИЈОДИЙ О'ЗЛАСHTIRISH YO'LLARI (АКАДЕМИК ЛИТСЕYLAR MISOLIDA).....	266-271
<i>Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna</i> O'ZBEKISTON OLIY O'QUV YURLARIDA ISPAN TILI BO'YICHA IJTIMOIIY-MADANIY KOMPETENTLIKNI O'QITISH STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUISHTI.....	272-281
<i>Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich</i> TASVIRIIY SAN'AT VA MUHANDISLIK GRAFIKASI FANLARINI BOSHQA FANLAR BILAN INTEGRATSIYASI.....	282-287
<i>Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li</i> KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILAR XOTIRASINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	288-291
<i>Omonqulov Ulug'bek Maxsiddin o'g'li</i> IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH METODIKASI.....	292-296
<i>Jumaboev Nabi Pardaboevich</i> THE NEED TO USE AESTHETIC VIEWS OF EASTERN THINKERS IN THE EDUCATIONAL SYSTEM.....	297-304
<i>Kayumov Erkin Kazakbayevich</i> TASVIRIIY SAN'ATNING O'QUVCHILAR IDROKI VA IJODKORLIGINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI.....	305-310

Yusupova Feruza Hajiboyevna, Gaipova Nilufar Jasurbekovna

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING EKOLOGIK TA'LIM BERISHDA GRAFIK

ORGANAYZERLARNING ROLI 311-317

Karshiboyeva Dilafruz Boxodirovna

SOMONIYLAR DAVRI SAN'ATI VA UNING JAHON TARIXIDAGI ROLI..... 318-322

Qudratova Sitora Olimovna

BuxDPI "Xorijiy tillar" kafedrasida o'qituvchisi

Email: qudratovasitora@buxdpi.uz

AQSH HIKOYACHILIGI TARIXI VA SPETSIFIKASINING BADIY IFODASI HAMDA JANR IJODKORLARI

Annotatsiya. Amerika adabiyoti bugungi kunga qadar turli xildagi badiiy janr va asarlar bilan bezalmoqda. Edgar Allan Poe, Washington Irving, Ernest Xeminguey kabi buyuk yozuvchilar qissa, novella, roman, va albatta hikoya janrida ham o'z qalamlarining mohir ustasi sifatida tanilib kelmoqdalar. Amerika hikoyachiligi garchi Angliya hikoyalari tasiri ostida paydo bo'lgan bo'lsada, o'zining betakror jozibadorligi hamda badiiylik bilan har bir o'quvchini ajablantirmay qolmaydi. Ushbu maqolada AQSH hikoyalarining paydo bo'lish tarixi va ularning mashhur yozuvchilari hamda mazmunan o'ziga xosligi haqida fikr yuritimiz.

Kalit so'zlar: Amerika hikoyasi, adabiy shakl, ertak, mif, nemis folklori, ekpozitsiya, qahramon.

Kudratova Sitora Olimovna

Teacher of the "Foreign Languages" department
of Bukhara state pedagogical institute

THE ARTISTIC EXPRESSION AND PECULIARITIES OF USA STORY GENRE CREATORS

Abstract. American literature is decorated with various artistic genres and works to this day. Great writers such as Edgar Allan Poe, Washington Irving, and Ernest Hemingway are known as masters of their pens in short stories, novellas, novels, and of course stories. American storytelling, although it appeared under the influence of English stories, will not fail to surprise every reader with its unique charm and artistry. In this article, we will consider the history of the emergence of American stories, their famous writers, and their originality in content.

Keywords: American story, literary form, fairy tale, myth, German folklore, exposition, hero.

Кудратова Ситора Олимовна

Преподаватель кафедры «Иностранные языки» БухГПИ

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ВЫРАЖЕНИЕ И ЖАНРОВЫЕ СОЗДАТЕЛИ ИСТОРИИ И ОСОБЕННОСТИ ПОВЕДЕНИЯ США

Аннотация. Американская литература и по сей день украшена различными художественными жанрами и произведениями. Великие писатели, такие как Эдгар Аллан По, Вашингтон Ирвинг и Эрнест Хемингуэй, известны как мастера своего пера в рассказах, повестях, романах и, конечно, рассказах. Американское повествование, хотя и возникло под влиянием английских рассказов, не преминет удивить каждого читателя своим неповторимым очарованием и артистизмом. В этой статье мы рассмотрим историю появления американских рассказов, их знаменитых авторов и своеобразие по содержанию.

Ключевые слова: Американская история, литературная форма, сказка, миф, немецкий фольклор, экспозиция, герой.

Kirish. Adabiyot nasrida hikoya janri badiiy saviyasi baland asar hisoblanadi. Hikoyada davr va qahramon masalasi, xarakterlar talqini asarning asosiy bo'g'inini tashkil etadi. Hikoya janri azal-azaldan didaktik ma'no kasb etib, insonlarga ma'naviy ozuqa berish va ularni yaxshiliklarga yetaklash uchun xizmat qilib kelgan. Shu sabab, hikoya janri badiiy adabiyotda alohida ahamiyat kasb etadi. Qisqa shakldagi hikoyalar butun dunyo jamoalarida uchraydigan qadimgi afsonalar, mifologiya, folklor va ertaklarga borib taqaladi. Ushbu hikoyalarning ba'zilari yozma shaklda mavjud bo'lgan, ammo ko'plari og'zaki an'analar orqali o'tgan. Hikoyalarning kelib chiqish tarixi dastlab Ramayana, Mahabxarata va Gomerning Iliada va Odissey kabi dostonlarini yaratgan og'zaki hikoya qilish an'analariga borib taqaladi. [6;12-16-p.] Og'zaki rivoyatlar ko'pincha qofiya yoki ritmik misra shaklida aytilgan. Bunday stilistik qurilmalar ko'pincha hikoyani oson eslab qolish, tarjima qilish va moslashtirish uchun mnemonika vazifasini bajargan. 14-asrga kelib, eng mashhur hikoyalar qatoriga "Ming bir kecha" (ko'p mualliflarning Yaqin Sharq xalq ertaklari, keyinchalik "Arab kechalari" nomi bilan mashhur) va "Kenterberi ertaklari" (Jeffri Choser tomonidan) kiritilgan. [6; 23-24-p.]

Ajikodega ko'ra, qissa "eng qadim zamonlarda masal, odamlar, xudolar va jinlar haqidagi sarguzasht-hikoya, kundalik voqealar bayoni, hazil sifatida" mavjud bo'lgan. Barcha tillarda deyarli paydo bo'lganidan beri ertak va hikoyalar turlicha bo'lgan. 17-asrda og'zaki hikoya qilish an'analaridan paydo bo'lgan hikoya oson tavsifga qarshi bo'ladigan darajada xilma-xil asarlarni qamrab oldi. "Hikoya bu puxta o'ylab topilgan adabiy shakl sifatida zamonaviy kelib chiqishdir", deb yozgan edi Ajikode. [9;14-18-p.] Hikoyalarning uzunligi belgilanmagan. So'zlarni hisoblash nuqtai nazaridan, latifa, qissa va roman o'rtasida rasmiy chegara yo'q. Aksincha, shakl parametrlari ritorik va amaliy kontekstda berilgan hikoya ishlab chiqarilgan va ko'rib chiqilgan bo'lib, hikoyani tashkil etuvchi narsa janrlar, mamlakatlar, davrlar va sharhlovchilar orasida farq qilishi mumkin. Roman singari, qissaning ustun shakli nashr qilish uchun mavjud bozorlar talablarini aks ettiradi va shaklning evolyutsiyasi nashriyot sanoatining evolyutsiyasi va uni tashkil etuvchi tashkilotlarning taqdim etish qoidalari bilan chambarchas bog'liq ko'rinadi. Qisqacha badiiy asar uzunligiga qarab bir necha xil nomga ega bo'lishi mumkin. Novella qisqa badiiy adabiyotning eng uzun shakli bo'lib, romandan qisqaroqdir. Hikoya — bu qisqa badiiy adabiyotning eng keng tarqalgan uzunligi. Ushbu hikoyalar odatda bir necha sahifadan bir necha o'nlab sahifalargacha bo'lishi mumkin. Qisqa badiiy adabiyotning eng qisqa turi flesh-fantastika yoki mikro-fantastika deb ataladi. Bu hikoyalar bir necha so'z kabi qisqa bo'lishi mumkin. Bu odatda bir necha jumladan yoki hatto ba'zan bir necha so'zdan iborat badiiy adabiyotga tegishli. 1000 ta so'zdan kam bo'lgan har qanday badiiy asar flesh-fantastika, 300 ta so'zdan kam bo'lgan har qanday badiiy asar mikro fantastika hisoblanadi. Hikoya — bu odatda bitta o'tirishda o'qilishi mumkin bo'lgan nasriy fantastika bo'lagi bo'lib, u o'z-o'zidan sodir bo'lgan voqea yoki bir-biriga bog'langan voqealar qatoriga qaratilgan bo'lib, bitta effekt yoki kayfiyatni uyg'otish niyatida yoziladi. Qissa adabiyotning eng qadimiy turlaridan biri bo'lib, dunyoning turli qadimiy jamoalarida rivoyatlar, afsonaviy ertaklar, xalq ertaklari, ertaklar, baland ertaklar, ertaklar va latifalar shaklida mavjud bo'lgan. Hikoya o'ziga xos tarzda yaratilgan shakldir. Hikoyalar ko'p bo'lmasa ham romandagi kabi syujet, rezonans va boshqa dinamik komponentlardan foydalanadi. Hikoya ba'zan janr deb ataladi. hikoyalar har xil toifalarga bo'linadi: harakat, sarguzasht, biografiya, komediya, jinoyat, detektiv, drama, distopiya, ertak, fantaziya, tarix, dahshat, sir, falsafa, siyosat,

romantika, satira, ilmiy fantastika, g'ayritabiiy, triller va fojia. Shuningdek, ularning bir-biridan farq qiladigan turlari ham mavjud. Ularga quyidagilar misol bo'la oladi:

- Ertak: jonlantirish uchun hayvonlar, afsonaviy mavjudotlar, tabiat kuchlari yoki jonsiz narsalardan foydalangan holda axloqiy saboq beradigan ertak (Aka-uka Grimm, Ezop)

- Fleshli fantastika: 5 dan 2000 so'zgacha bo'lgan hikoya, an'anaviy syujet tuzilishi yoki xarakter rivojlanishiga ega bo'lmagan va ko'pincha taqdirning kutilmagan hodisalari yoki burilishlari bilan tavsiflanadi (Lidiya Devis)

- Mini saga: Hikoyani hikoya qilish uchun roppa-rosa 50 so'z ishlatadigan mikro-fantastika turi

- Vinyetka: to'liq syujet yoki hikoyani o'z ichiga olmagan, lekin xarakter yoki g'oya haqidagi muhim tafsilotni ochib beradigan tavsiflovchi sahna yoki belgilovchi lahza (Sandra Cisneros)

Hikoyaning yana bir qadimiy shakli — anekdot Rim imperiyasi davrida mashhur bo'lgan. Anekdotalar o'ziga xos masal, fikrni o'zida mujassam etgan qisqa realistik hikoya vazifasini bajargan. Bizgacha saqlanib qolgan ko'plab Rim latifalari 13-14-asrlarda Gesta Romanorum sifatida to'plangan. [6;30-37-p.] Anekdotalar butun Evropada ser Rojer de Koverlining xayoliy anekdot maktublari nashr etilishi bilan 18-asrgacha mashhur bo'lib qoldi. Shuningdek hikoyaning o'ziga xos bir qator xususiyatlari ham mavjud. Yevropada og'zaki hikoya qilish an'anasi 14-asr boshlarida yozma shaklga o'ta boshladi, ayniqsa, Jefri Choserning "Kenterberi ertaklari" va Jovanni Bokachchoning "Dekameron" asari bu davrda mashhur bo'ldi. Bu ikkala kitob ham alohida qisqa hikoyalardan tashkil topgan bo'lib, ular fars yoki hazil latifalardan tortib to'puxta o'ylangan adabiy fantastikagacha bo'lgan, kattaroq hikoya (ramka hikoyasi) doirasida tashkil etilgan, ammo bu o'sha paytda barcha yozuvchilar tomonidan qabul qilinmagan. 16-asrning oxirida Evropada eng mashhur hikoyalardan ba'zilar Matteo Bandelloning qorong'u fojiali "novellasi" edi, ayniqsa bu asarning fransuzcha tarjimasida juda shuhrat qozongan edi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Hikoyani nima aniq belgilashini aniqlash muntazam ravishda muammoli bo'lib kelgan. Hikoyaning klassik ta'rifi shundan iboratki, uni bir o'tirishda o'qish mumkin bo'lishi kerak, bu fikr Edgar Allan Poning "Kompozitsiya falsafasi" (1846) esesida eng diqqatga sazovordir. H.G.Uells hikoyaning maqsadini shunday ta'riflagan: "Bir narsani juda yorqin va ta'sirchan qilishning quvnoq san'ati, u dahshatli yoki achinarli yoki kulgili yoki chuqur yorituvchi bo'lishi mumkin, faqat shunisi muhimki, bu o'n beshdan ellik daqiqagacha davom etishi kerak. [1;14-p.]" Uilyam Folknerning so'zlariga ko'ra, hikoya qahramonga bog'liq bo'lib, yozuvchining vazifasi "...qog'oz va qalam bilan uning orqasidan yurib, aytganlarini yozib qo'yish uchun yetarlicha uzoq turishga harakat qilishdir." Ba'zi mualliflar hikoyaning qat'iy shakli bo'lishi kerakligini ta'kidlaydilar. Somerset Moemning fikricha, qissa "aniq dizaynga ega bo'lishi kerak, unda chiqish nuqtasi, avj nuqtasi va sinov nuqtasi bo'lishi kerak; boshqacha qilib aytganda, u syujetga ega bo'lishi kerak". Xyu Uolpol ham xuddi shunday nuqtai nazarga ega edi: "Hikoya hikoya bo'lishi kerak; voqealar, tezkor harakatlar, kutilmagan rivojlanish bilan to'la bo'lgan voqealar yozuvi, shubhalar orqali avjiga va qoniqarli tanqidga olib keladi." Hikoyaning tugallangan san'at mahsuloti sifatidagi bunday qarashga Anton Chekov qarshi chiqadi, u hikoyaning na boshlanishi, na oxiri bo'lishi kerak deb o'ylagan. Uning fikricha hikoya shunchaki taklif qilingan "hayotning bir bo'laki" bo'lishi kerak. Shuning uchun ham Chekov o'z ijodida hikoyalarning oxirini tugatmaydi, balki kitobxonlarning

o'zlari xulosa chiqarishlari uchun o'z ixtiyorlariga qo'yadi. Sukumar Ajikode hikoyani "qisqa nasriy qissa, kuchli epizodik yoki anekdot effekti" deb ta'riflagan. Flanneri O'Konnor qisqacha tavsiflovchi bilan aynan nimani nazarda tutayotganini ko'rib chiqish zarurligini ta'kidlaydi. Hikoya mualliflari o'z asarlarini shaklning badiiy va shaxsiy ifodasining bir qismi sifatida belgilashlari mumkin. Ular, shuningdek, janr va qat'iy shakllanish bo'yicha tasniflashga qarshi turishga harakat qilishlari mumkin.[9;12-16-p.]

Britaniyalik yozuvchi va qissalar muallifi Uilyam Boyd shunday dedi:

"Hikoya bizning tabiatimizdagi juda chuqur bir narsaga javob berganga o'xshaydi, go'yo uni aytib berish davomida o'ziga xos bir narsa yaratilgan, tajribamizning ba'zi bir mohiyati ekstrapolyatsiya qilingan, umumiy ma'noda vaqtinchalik ma'no yaratilgan, bu qabr va unutish sari mashaqqatli sayohatdir.[9;12-17-p.]

1880-yillarda "hikoya" atamasi o'zining zamonaviy ma'nosini oldi — dastlab bolalar ertaklari nazarda tutilgan. 20-asrning boshi va o'rtalari davomida hikoya keng qamrovli tajribalardan o'tdi, bu esa har tomonlama ta'rif berishga urinishlarga to'sqinlik qildi. Roman deb atash mumkin bo'lmagan uzunroq hikoyalar ba'zan "novellalar" yoki romanlar deb hisoblanadi va hikoyalar singari, ilgari nashr etilmagan yoki nashr etilmagan, ammo boshqa joylarda "to'plamlar" ning yanada sotiladigan shakliga to'planishi mumkin. Garchi hikoyalarni asosiy adabiy shakl sifatida tekshirish kamaygan bo'lsa ham, ularni dunyo bo'ylab zamonaviy hikoyalar, qo'shiqlar, dramalar, romanlar va insholar bilan solishtirish mumkin.

17-asrning o'rtalarida Fransiyada madam de Lafayette kabi mualliflarning "Nouvelle" nomli nozik romani yaratildi. 17-asr oxiridan an'anaviy ertaklar nashr etila boshlandi; eng mashhur to'plamlardan biri Charlz Perro edi. Antuan Gallandning O'rta Sharq xalqlari va ertaklari ombori bo'lgan "1001 arab kechasi"ning birinchi zamonaviy tarjimasining paydo bo'lishi "Ming bir kecha" (yoki arab kechalari) (1704 yildan; boshqa tarjimasi 1710–12 yillarda paydo bo'lgan). Uning tarjimasi 18-asrda Volter, Didro va boshqalarning Yevropa qissalariga juda katta ta'sir ko'rsatadi.

Hindistonda qadimiy xalq ertaklarining boy merosi, shuningdek, zamonaviy hind qisqa hikoyasining sezgirligini shakllantirgan qisqa badiiy adabiyotlar to'plami mavjud. Afsonalar, xalq ertaklari, ertak va ertaklarning mashhur sanskrit to'plamlaridan ba'zilari Panchatantra, Hitopadesha va Kathasaritsagaradir. Dastlab pali tilida yozilgan Jataka ertaklari Lord Gautama Buddaning oldingi tug'ilishi haqidagi ertaklar to'plamidir. Ramka hikoyasi, shuningdek, ramka hikoyasi yoki hikoya ichidagi hikoya sifatida ham tanilgan, hikoya qilish usuli bo'lib, ehtimol Panchatantra kabi qadimgi hind asarlarida paydo bo'lgan kera.[9; 4-9-p.].

Matbaa texnologiyalari va davriy nashrlarning evolyutsiyasi hikoya nashrlarining ahamiyatini oshirishga yordam bergan omillardan biri edi. G'arbiy kanonda bu janr qoidalarning kashshoflari, jumladan, Rudyard Kipling (Birlashgan Qirollik), Anton Chexov (Rossiya), Gi de Mopassan (Fransiya), Manuel Gutierrez Najera (Meksika) va Ruben Dario (Nikaragua). Kabi yozuvchilar hisoblangan.

Hikoyalarning dastlabki namunalari 1790-1810 yillarda alohida nashr etilgan, biroq birinchi haqiqiy hikoyalar to'plamlari 1810-1830 yillarda bir qancha mamlakatlarda paydo bo'lgan. Birlashgan Qirollikdagi birinchi qisqa hikoyalar Richard Kamberlendning "e'tiborli hikoyasi", "Montremos zaharlisi" (1791) kabi gotika ertaklari edi. Bu davrda ser Valter Skott va Charlz Dikens kabi romanchilar ham ta'sirli hikoyalar yozdilar. Tez orada Germaniya Buyuk Britaniyadan o'rnak olib, hikoyalar tayyorladi; birinchi hikoyalar to'plami 1810 va 1811

yillarda Geynrix fon Kleyst tomonidan yaratilgan. Qo'shma Shtatlarda Washington Irving Amerika kelib chiqishi bo'lgan "Uyqusimon ichi bo'shlik afsonasi" va "Rip Van Uinkl" nomli birinchi qisqa hikoyalarning bir qismini yaratishga muvaffaq bo'ldi.

Edgar Allan Po yana bir erta amerikalik hikoya yozuvchisiga aylandi. Uning "yagona effekt" deb hisoblangan ixcham texnikasi zamonaviy qissaning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Faqat 19-asr boshlarida alohida mualliflarning hikoyalar to'plamlari bosma nashrlarda muntazam ravishda paydo bo'ldi. Birinchidan, bu aka-uka Grimmlarning ertaklari, keyin esa Edgar Allen Poning gotika fantastikasi va oxir-oqibat, zamonaviy qissaning asoschisi sifatida ko'rsatilgan Anton Chexovning hikoyalari edi.

Muhokama. Dastlab, hikoyalarning mashhurligi bosma jurnallar va jurnallarning ko'payishi bilan birga o'sdi. Gazeta va jurnal muharrirlari o'yin-kulgi sifatida hikoyalarni nashr etishni boshladilar va ommaviy jozibali qisqa, syujetga asoslangan hikoyalarga talabni yaratdilar. 1900-yillarning boshlariga kelib, The Atlantic Monthly, The New Yorker va Harper's Magazine kabi mashhur jurnallar ko'proq adabiy texnikani ko'rsatadigan hikoyalar bilan bezaldi hamda nashriyotning o'sha oltin davri biz bilgan hikoyani yaratdi. Bundan tashqari hikoyaning o'ziga xos an'anaviy elementlari ham mavjud edi. Bular: ekspozitsiya (o'rnatish, vaziyat va bosh qahramonlar bilan tanishish), murakkablik (konfliktni keltirib chiqaradigan voqea) orqali nazariya qilingan.), ko'tarilgan harakat, inqiroz (qahramon uchun hal qiluvchi moment va uning harakat yo'nalishiga sodiqligi), avj nuqtasi (mojaro nuqtai nazaridan eng yuqori qiziqish nuqtasi va eng ko'p harakatga ega nuqta) va hal qilish (hal qiluvchi nuqta) ziddiyat hal qilinadi). Hikoyalar ularning uzunligi tufayli ushbu naqshga amal qilishi ham yoki qilmasligi ham mumkin. Misol uchun, zamonaviy qissalar faqat vaqti-vaqti bilan ekspozitsiyaga ega bo'lib, odatda harakatning o'rtasidan boshlanadi. Uzunroq hikoyalarda bo'lgani kabi, qisqa hikoyalar syujetlari ham kulminatsion nuqta, inqiroz yoki burilish nuqtasiga ega. Aniqlik hikoyalarda takrorlanuvchi xususiyat; Har qanday badiiy shaklda bo'lgani kabi, hikoyaning ham aniq xususiyatlari uning muallifi kimligiga qarab o'zgaradi. Ingliz tili professori Kler Xansonning so'zlariga ko'ra, hikoya mualliflarining o'ziga xos xususiyati shundaki, ular "yutqazganlar va yolg'izlar, surgunlar, ayollar, qora tanlilar — u yoki bu sabablarga ko'ra hukmron "rivoyat" yoki epistemologiyaning bir qismi bo'lmagan yozuvchilardir. Ba'zi odamlar ertak va ertaklarni qisqa badiiy adabiyotning kelib chiqishi sifatida ko'rsatadilar. Bu hikoyalar ko'pincha og'zaki aytilgan va shuning uchun hikoyachi butun ertakni eslab qolishi uchun yetarlicha qisqa bo'lishi kerak edi. Kuchli folklor va og'zaki hikoya qilish an'alariga ega bo'lgan hikoyalar uzoq vaqtdan beri tubjoy Amerika adabiyotining bir qismi bo'lib kelgan. Mif va xalq ertaklari kabi yuksak madaniy qadriyatga ega hikoyalar shular jumlasidandir. Hikoya yagona amerikalik deb hisoblanishi mumkin bo'lgan yagona janrdir. Amerikada bu janr "Rip Van Winkle" klassik ertagidagi kabi eskizlar yoki ertaklar sifatida boshlangan. Bu janr Edgar Allan Poning 1842 yilda Nataniel Xotorning "Ikki marta aytilgan ertaklar" haqidagi taniqli sharhiga qadar aniqlanmagan. Po qisqacha badiiy adabiyotni boshqa janrlardan ajratib ko'rsatgan taqrizidan beri Amerika qissasi ham shakl, ham mazmun jihatdan rivojlandi. Boshqa janrlar singari hikoya ham realizm, modernizm, postmodernizm kabi turli oqim va an'alar orqali rivojlangan ammo, roman kabi uzoqroq asarlardan farq qiladigan nashr qilish imkoniyatlari tufayli u noyobligicha qoldi. 1920-yillarda Amerikada mashhur jurnallarning chop etilishi hikoyaning paydo bo'lishiga olib keldi, chunki jurnallar nashr qilish vositasini taqdim etdi. Hikoyalar har doim Amerika fantastikasida muhim rol o'ynagan. Deyarli barcha

buyuk amerikalik yozuvchilar hikoyalar yaratdilar va ba'zilar faqat o'zlarining qisqa fantastikalari bilan mashhu bo'ldilar. Darhaqiqat, Amerikalik yozuvchilar qisqacha badiiy adabiyot sohasida shu qadar katta ta'sirga ega bo'lganki, hatto ba'zi tanqidchilar zamonaviy hikoyani Amerika ixtirosi deb ta'kidlashadi. Chunki, Amerika adabiyotining eng muhim asarlaridan ba'zilar qisqacha badiiy adabiyotlardir.

Chop etishdagi yutuqlar jurnallar va boshqa nashrlarni arzonlashtirilgani sababli, 19-asr o'rtalarida Qo'shma Shtatlarda hikoyalar mashhur bo'ldi. Ushbu nashrlarda ko'pincha hikoyalar mavjud edi, chunki ular barcha kitobxonlar uchun ochiq va qiziqarli edi. 20-asrning ikkinchi yarmida hikoya kamroq tijorat va ko'proq adabiy bo'lib, "Nyu-Yorkning hikoyasi" deb nomlangan badiiy hikoyalar uchun yo'l ochildi. [5; 273-277-p.] Biroq, u kamroq tijoriy bo'lib qolganligi sababli, hikoya mashhurlikdan tushib ketdi va she'riyatning saqlanib qolgan uslubida biroz noaniq bo'lib qoldi. Hikoyalar sotilmagani uchun nashriyotlar ularni ishlab chiqarishga ikkilanishdi. Ammo 1970-yillarda Amerika universitetlari ijodiy yozish darslarini o'rgatishni boshladilar va hikoya badiiy yozish san'atini o'rgatish uchun mos janr ekanligini aniqladilar. Shunday qilib, Amerika qissasi uyg'onish davrini boshdan kechirdi va adabiy jurnallar to'liqini paydo bo'ldi. Taxminan o'sha paytda, minimalizm qisqa hikoyada eng ko'p ishlatiladigan uslublardan biri edi.

Amerikalik yozuvchilar 19-asrning birinchi yarmida fantastika yozuvchilari Vilgelm Kleist va E.T.A kabi nemis mualliflaridan qisqa ertak shaklini olishgan hamda Amerika gazetalariga mos ravishda uning shaklini o'zgartirishgan. Natijada biz hozir hikoya sifatida biladigan adabiy shakl paydo bo'lgan.

Amerika qissasining dastlabki turlari Germaniyada kuzatilishi mumkin, u yerda Geynrix fon Kleyst, E.T.A. Xoffman va Lyudvig Tik eskiz va ertakni birlashtirgan gibrid hikoyaviy san'at turini ommalashtirdilar.

Jumladan, Irvingning ertaklari Charlz Brokden Braunning sentimental gotikasiga o'xshab 18-asr oxiridagi nemis adabiy harakatidan olingan. Ko'pchilik birinchi buyuk amerikalik yozuvchi deb hisoblagan Vashington Irving (1783-1859) ham birinchi amerikalik hikoyalarni yozgan. Vashington Irvingning "The Sketch Book of Geoffrey Crayon" kitobning 1820-yilda nashr etilishi Amerika hikoyachiligining debochasi bo'lgan desak mubolag'a bo'lmaydi. Vashington Irvingning "Rip Van Winkle" (1819) asari ba'zan Amerikaning birinchi hikoyasi deb ataladi. Biroq, mustamlaka qilishdan oldin, tubjoy amerikaliklar ham o'zlarining mif va ertaklardan iborat bo'lgan jonli og'zaki hikoya qilish an'analariga ega edilar va bular ham fantastika namunalari sirasiga kirar edi. O'z o'rnida, Irving nemis xalq ertaklarini AQShning o'ziga xos sharoitlariga moslashtirgan holda o'zlashtirishga muvaffaq bo'ldi. 19-asrda Irving va boshqa yozuvchilar garchi o'zlarining ijod mahsullarini rivojlanayotgan Amerika Qo'shma Shtatlari uchun xalq san'ati deb hisoblashsada, ammo ular nemis folklor elementlari bilan to'liq singib ketgan edi. [11;23-27-p.]

"Rip Van Uinkl" nafaqat o'zining murakkab meta-matnli ramkalari va ko'plab mifologik tashbehlari bilan Amerika inqilobiy urushidan keyingi o'n yilliklardagi hikoyalarning roli va hikoyachilarning qiymatiga aniq taalluqlidir, balki, ertakning qahramoni ham ijtimoiy jihatdan chetga surilgan muallif figurasini ifodalaydi. yozuvchi tasvirlaganidek, "izolyatsiya qilingan", "noto'g'ri tushunilgan" va qadrlanmagan Ripning ertak ekspozitsiyasidagi asosiy tanqidi uning Gollandiya mustamlaka jamoasi oldida bekorchi ko'inishi bilan bog'liq. Boshqacha qilib

aytadigan bo'lsak, Irving va uning ba'zi xayoliy qahramonlari bekorchilik kabi fazilatlariga moslashishga moyil bo'lib, ularni hukmron Amerika madaniyatiga begona qilib qo'ydi.

Vashington Irving Amerika adabiyotida romantizmning kashshofi sifatida adabiyot tarixida muhim o'rin tutadi. Uning "Uyqusimon ichi bo'shlik afsonasi" va "Rip Van Uinkl" kabi hikoyalari ushbu adabiy oqimning ilk va ibratli asarlari hisoblanadi. Irvingning g'ayritabiiy, tabiat va xayoliy sohalarni o'rganishi romantik ideallarga mos keladi. Ko'pincha u hikoyalar otasi sifatida e'tirof etilgan va uning ixcham, ammo jonli hikoyalari Amerika hikoya janri uchun namuna bo'la oladi. Ustoz hikoyachi sifatidagi rolidan tashqari, Irvingning ta'siri Amerika adabiy an'anasini shakllantirishga ham ta'sir qiladi, bu keyingi yozuvchilar uchun asos bo'lib, Amerikaning adabiy o'ziga xosligini rivojlantirishga sezilarli hissa qo'shadi. Irvingning asarida tematik elementlarning sinchkovlik bilan tahlil qilinishi uning Amerika adabiyotidagi mavqeini mustahkamlovchi chuqur tushunchalarni ochib beradi. Shuningdek uning "Rip Van Uinkl" asarida o'tkir mavzulardan biri yangi erkinlikni qo'lga kiritish bilan birga chuqur yo'qotish hissi mohirona tasvirlangan. Hikoya davom etar ekan, Rip Amerika inqilobi paytida va undan keyin sodir bo'lgan ijtimoiy o'zgarishlarni aks ettiruvchi, vaqt o'tishi bilan keskin o'zgargan dunyoda uyg'onadi. Ertak jamiyatdagi o'zgarishlar oqibatlarining metaforik izlanishlariga aylanadi, ozodlikka intilish uchun xos bo'lgan qurbonlar va yo'qotishlarni tasvirlaydi. Irving erkinlikka intilish va undan keyingi muqarrar o'zgarishlar o'rtasidagi keskinlikni mohirlik bilan tasvirlaydi va rivojlanayotgan Amerika o'ziga xosligi haqida nozik va o'ylantiruvchi fikr yuritishga yordam beradi. Ushbu tematik chuqurlik nafaqat Irvingning hikoyalarini boyitibgina qolmay, balki uning Amerika tajribasining murakkabliklarini o'rganishda adabiy izdosh sifatidagi mavqeini ham mustahkamlaydi. Vashington Irvingning eng mashhur qisqa hikoyalari shaxsiy kurashlar, erkinlikka intilish va inqilob fonini birlashtirgan tematik gobelen bilan aks sado beradi. "Uyqusimon ichi bo'sh afsonasi" va "Rip Van Uinkl" kabi ertaklarda shaxsiy muammolar asosiy o'rinni egallaydi, chunki personajlar kengroq ijtimoiy kontekstda o'z shaxsiy hayotlarining nozik tomonlarini yo'naltiradi. Shu bilan birga, erkinlikka intilish o'z-o'zini kashf qilish va o'zgarish chog'ida bo'lgan xalqning kundalik hayotini aks ettiruvchi takrorlanuvchi motiv sifatida paydo bo'ladi. Irving bu shaxsiy va ijtimoiy kurashlarni inqilobning asosiy mavzusi bilan, xoh u Amerika inqilobining o'zi, xoh qahramonlar ichidagi ichki inqiloblar bo'lsin, mahorat bilan bog'laydi. Ushbu tematik uyg'unlik nafaqat Irvingning hikoyalariga chuqurlik bag'ishlaydi, balki uning hikoyalarini jamiyatdagi o'zgarishlarning notinch fonida va shaxsiy erkinlikka tinimsiz intilish sharoitida insoniy holatni chuqur aks ettiradi. Irving qisqacha badiiy adabiyotni shunchaki qiziqarli qilib ommalashtirdi. Amerikaliklar va Yevropaliklar uning ishidan zavqlanishdi va Irving xalqaro muvaffaqiyatga erishdi. Irvingning folklor, hazil-mutoyiba, xushyoqish qahramonlari va batafsil tasvir tavsiflari kombinatsiyasi uning ishini mashhur qildi. Agar Irving va Melvil kabi yozuvchilar zamonaviy amerikalik hikoyalar bilan ijod qilgan bo'lsalar, Edgar Allan Po va Nataniel Xotorn kabi mualliflar 1960 va 1970-yillarda davom etgan hikoyaning ikkita alohida turini yaratishga yordam berishdi. Ikkala yozuvchi ham hikoyalarida asosan afsona va xayoliylik mavzulari bilan shug'ullangan bo'lsa-da, Po va Xotornning estetikadagi farqi badiiy va o'yin-kulgi sifatida ko'rilgan hikoyalar o'rtasidagi tafovutga olib keldi. Mashhur hikoya yozuvchisi Nataniel Xotorn o'z hikoyalarida o'ziga ishonch va hokimiyatga moslashish o'rtasidagi nozik muvozanatni o'rgangan mavzularni ilgari surdi. Mashhur yozuvchi Nataniel Xotorn qissa janrida gunoh, axloq, ayb, ularning inson qalbi va vijdoniga ta'sirini o'rganib, yangi bosqichga

ko'tardi. Yozuvchi o'zining ko'plab hikoyalari Puritan Nyu-Englandda yozgan, bu unga axloqiy tamoyillarni o'z ishiga kiritish uchun keng imkoniyatlar yaratgan.

Edgar Allan Po Nataniel Xotorn adabiyotini yuqori baholagan. Uning asarlari an'anaviy va noan'anaviy gender rollarining dioxotomiyasini o'rganib chiqdi, jamiyat kutishlarining murakkabligini ochib berdi. Xotornning obsesiflik va ochiq fikrlilik haqidagi tadqiqoti ichki ziddiyatlar bilan kurashayotgan qahramonlarni namoyish etdi. Qolaversa, u ikkiyuzlamachilik va ochiqko'ngillik o'rtasidagi keskin qarama-qarshiliklarni mohirona tadqiq qilib, inson tabiatidagi ziddiyatlarni fosh qildi. Aybdorlik yoki aybsizlikni ko'rib chiqadigan rivoyatlar orqali Xotorn hukmning axloqiy va psixologik o'lchovlari haqida chuqur tushunchalar berdi. Izolyatsiya jazolari jamiyat begonalashuvining oqibatlarini ta'kidlab, takrorlanuvchi motiv sifatida paydo bo'ldi. Jinoyatlar, ham axloqiy, ham huquqiy mavzular markaziga aylanib, Xotorn insoniy holatni yoritib bergan obyektivni taqdim etdi. Aslini olganda, uning hikoyalari oddiy rivoyatlardan tashqarida bo'lib, inson tajribasining nozik tomonlari va asosiy qadriyatlarning nozik o'zaro ta'sirini chuqur aks ettirgan. Davrning yana bir buyuk yozuvchisi Edgar Allan Po, Amerika adabiyotining yorqin namoyandasi, birinchi navbatda she'r va hikoyalar atrofidagi ta'sirchan asarlari orqali o'chmas iz qoldirdi. Poning tematik izlanishlari inson ruhiyatining qorong'u chuqurliklarini o'rganib chiqdi, umuminsoniy tuyg'ular bilan jaranglaydigan mavzularni ochdi. Uning hikoyalaridagi ustun motivlar orasida o'lim, pushaymonlik va yo'qolgan sevgi muhim o'rin tutadi. Poning "Usher uyining qulashi" (1839) va "Ertaklar qalbi" (1843) kabi dahshatli gotika qissalari butun dunyodagi yozuvchilarga ta'sir ko'rsatdi va amerikalik qisqa fantastikaning klassik namunalari bo'lib qoldi. Po o'zining adabiy tanqidi va qisqacha badiiy adabiyot nazariyasi bilan ham mashhur edi. O'z navbatida ser Artur Konan Doyl, Rey Bredberi va X.G.Uells kabi taniqli yozuvchilar Poga o'z ijodiga ta'sir ko'rsatgani uchun minnatdorchilik bildirgan.

Poning "Ertak yurak" va "Amontilyado bobosi" kabi hikoyalari uning o'lim, jinnilik, qasos va inson vijdoniga bo'lgan hayratini ko'rsatadi. Poning ulkan iste'dodi bir necha yo'nalishda namoyon bo'ldi. Ko'p qo'rqinchli va shubhali ertaklaridan tashqari, Po she'r yozgan va detektiv hikoyani ixtiro qilgani uchun e'tirof etilgan. Uning she'riy misralari va qisqa hikoyalari o'limning murakkab olamida, uzoq davom etayotgan pushaymonlik xayolotida va yo'qolgan sevgining o'tkir dardini kezib yurar ekan, har qanday kitobxonni o'zining dahshatli va qo'rqinchliligi bilan hayratda qoldiradi. Poning inson tajribasining eng chuqur chuqurliklariga kirish qobiliyati, tilni mohirona bilishi bilan birga, uning asarlari nafaqat sirli va dahshatli voqealar haqidagi ertaklarni, balki insonning ahvolini chuqur tahlil qiladi, uning merosini dahshatli va adabiy maestro sifatida tasvirlaydi. 1841 yilda Edgar Allan Po birinchi zamonaviy detektiv hikoyasini nashr etdi: "Morg ko'chasidagi qotilliklar". Poning bosh qahramoni C. Auguste Dupin, odatda, birinchi fantastik detektiv hisoblanadi va u ko'plab kelajakdagi detektiv qahramonlar uchun namuna bo'ladi.[2;8-10-p.]

Uning sirli janrga qo'shgan hissasi sharafiga Amerikaning sirli yozuvchilari 1940-yillarda Edgar Allan Po mukofotlarini ishlab chiqdilar, bu mukofot sirli yozuv, kino, televideniye va teatrdagi mukammallikni nishonlaydi. Faoliyati davomida Edgar Allan Po ko'plab ajoyib hikoyalar yozgan. Uning ishi HP Lavkraft va Artur Konan Doyl kabi boshqa qissa yozuvchilarning yo'lini shakllantirdi va adabiyotning ushbu janrini ham belgilab berdi. Po bu matnlarga birinchi asos solgan kishi edi. Amerika adabiyoti bo'yicha ixtisoslashgan universitet professori Viorika Patea o'zining "Qisqa hikoya: janr tarixi va evolyutsiyasiga umumiy nuqtai

nazar” maqolasida shunday dedi: “U birinchi hikoya nazariyotchisi sifatida shakl, uslub, uzunlik, o’ziga xos mavzularni muhokama qildi. dizayn, mualliflik maqsadlari va o’quvchi ta’siri, bugungi kunda ham hikoya muhokama qilinadigan doirani rivojlantiradi” [5;273-277-p.]

1906 yilda Amerikalik qissa yozuvchisi O. Genri o’zining eng mashhur hikoyasi — “Sehrgarlarning sovg’asi” ni o’z ichiga olgan “To’rt million” hikoyalar to’plamini nashr etdi. Mashhur va sermahsul yozuvchi O. Genri uni dunyoga keltirmoqchi bo’lgan oddiy odamlar hayoti haqida sentimental hikoyalar yozgan. Uning ko’plab hikoyalari Nyu-Yorkda bo’lib o’tadi. O. Genrining hikoyalari kutilmagan yakunlari bilan mashhur. “Sehrgarlarning sovg’asi” filmida kurashayotgan er-xotin bir-birlariga Rojdestvo sovg’alarini sotib olishni xohlashadi. Xotin eriga soat fobini sotib olish uchun uzun sochlarini sotadi, er esa xotiniga sochlari uchun chiroyli taroq sotib olish uchun soatini sotadi.

Shuningdek Mark Tven “Kalaveras okrugidagi tantanali sakrash qurbaqasi” hamda Jek Londonning “Qanday qilib olov yoqish kerak” kabi hikoyalari ham Amerika adabiyotida alohida e’tiborga loyiq edi. Adabiyotshunoslar muayyan sabablarga ko’ra ba’zi jihatlarida kurash olib borishadi, biroq qissa 1980-yillarning oxiri va 1990-yillarning boshlarida e’tibordan chetda qola boshladi.

Natijalar: 20-asrning boshlari va o’rtalariga kelib, modernizm, eksperimentalizm va postmodernizm adabiy oqimlari davrida hikoyalar ko’proq eksperimental xarakterga ega bo’ldi. Qisqa fantastika ko’pincha bu davrda ijod qilgan yozuvchilar tomonidan uslub, tuzilish va turli adabiy nazariyalarni yoritish maqsadida vosita sifatida foydalanildi. Ernest Xemingueyning (1899–1961) hikoyalari, jumladan, “Oq fillarga o’xshash tepaliklar” (1927) va “Bizning zamonda” kabi to’plamlari, birinchi marta 1925 yilda Qo’shma Shtatlarda nashr etilgan. F. Skott Fitsjerald va Vilyam Folkner kabi davrning boshqa muhim yozuvchilari ham Folknerning “Emiliga atirgul” (1930) va Fitsjeraldning “Qiziqarli voqea” kabi muhim hikoyalarni nashr etishdi.

Ernest Xeminguey o’zining minimalist fantastikasi, jumladan, “aysberg nazariyasi” bilan mashhur edi. Aysberg nazariyasi aysbergning ko’p qismi odatda ko’rinmas, chunki u suv yuzasi ostida joylashganligini anglatadi. Xeminguey bu g’oyani o’zining romanlari va qissalarida qo’llagan va kamdan-kam yo’l qo’ymaslik uslubini tanlagan. Xeminguey asarida juda kam narsa aniq aytilgan va hikoyada yuzaki voqealardan ko’ra ko’proq narsalar mavjud.

Ernest Xeminguey o’zining “Piksabay” nomli qisqa fantastikasi bilan mashhur.

Asr o’rtalariga kelib, Qo’shma Shtatlarda ayol yozuvchilarning hikoyalari ko’proq o’qildi. Bularga Flanneri O’Konnorning janubiy gotika klassikasi “Yaxshi odamni topish qiyin” (1953), Joys Kerol Oates “Qayerga ketyapsan, qayerda bo’lding?” va Elis Uokerning “Kundalik foydalanish” kabi asarlarini misol sifatida keltirish mumkin. Hikoyaning rivojlanishiga qo’shgan ko’plab hissalarini hisobga olsak, shaklning aniq bir yaratuvchisini aniqlash qiyin. Guruh ichida Irving bu shakldan eng erta foydalangan, ammo Xotorn va Po qisqa hikoya janrida ajoyib yozuvchilar sifatida ajralib turadi.

Xulosa: Xulosa o’rnida aytish joizki insoniyat tarixining barcha davrlarida xoh og’zaki, xoh yozma shaklda bo’lsada, adabiyot chuqur iz qoldirdi. Suningdek, biz bugun muhokama qilayotgan eng kichik adabiy janrlardan biri hikoya shakli ham qadim qadim zamonlardan beri sayqallanib, rivojlanib, bugungi kunga qadar o’zining shakl va mazmun birligini kashf etib kelmoqda. Demak hikoya genezisi ham adabiyotning folklor ya’ni xalq og’zaki ijodi bilan chambarchas bog’liq ekanligining guvohi bo’lib turibmiz. Bugun biz tahlilga tortayotgan aynan

Amerika hikoyachiligi ham mana shunday davrlarni boshidan kechirgan. Maqolada ta'kidlaganimizdek AQSh hikoyalari o'zining tub mohiyati va shaklini dastlab Mahabxarata, Ramayana hamda Iliada va Odissey kabi xalq og'zaki ijodi namunalaridan olgan. Shuningdek, Amerika adabiyoti o'zining ilk adabiy shakllarini Yevropa adabiyoti ta'sirida rivojlantirganligi ham barchamizga ma'lum. Hikoya janrining turli ko'rinish hamda shakllari vaqt o'tishi sayin sayqallana bordi.

Amerika hikoyachiligining mashhur namoyondalari Vashington Irving, Allan Po, O. Genri o'zlarining noyob asarlari bilan hikoya janriga ulkan hissa qo'shganlar. Darhaqiqat, ushbu yozuvchilar ijod mahsullari orqali o'zlari yashab ijod etgan davrda Amerikaning eng dolzarb masala hamda muammolarini yoritishga muvaffaq bo'ldilar. Ular tom ma'noda mamlakatning haqiqat ovozi bo'lganlar desak adashmaymiz. Chunki, biz yuqoridagi maqolada guvohi bo'lganimizdek, hikoyanavislar o'z zamonida Amerikadagi hukmron vaziyat hamda holatlar haqida asarlarida imkon qadar kengroq ma'lumot berishga harakat qilganlar. Biz ushbu davr yozuvchilarining hikoyalarini o'qib Amerika qissasining farqli va o'xshash elementlari hamda ularning o'ziga xoslik tomonlarini bilib ilish imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Allan Poe, E. (1995). *The Fall of the House of Usher*. Dramatic Publishing.
2. American Quarterly, 2004, 56(1), 83-110. 4. Hedges, W. L. Irving Washington. American National Biography.
3. A Dangerous Critique of a nation ANQ: A Quarterly Journal of Short Articles, Notes and Reviews, 2010, 23(4),
4. Bednarowicz, E. (1988). Fantastic imagery in Edgar Allan Poe's tales of terror. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria*, 24.
5. Birns, N. (2015). The mystery of existence: The American short story in criticism and theory. In *American Short Story* (Michael Cocchiarale, Scott Emmert ed., pp. 20–34). Salem Press.
6. Bowen, E. (1994). The Faber book of modern short stories. In C. Edward May (Ed.), *The new short story theories* (pp. 256–263). Ohio University Press.
7. Carver, R. (1994). On writing. In C. Edward May (Ed.), *The new short story theories* (pp. 273–277). Ohio University Press. Patea, V. (2012).
8. Hoffman, D. G. Irving's use of American folklore in 'the Legend of Sleepy Hollow'. *PMLA*, 1953, 68(3), 425-435. 6.
9. May, C. E. (1994). *The new short story theories*. Ohio University Press.
10. Shaw, V. (1983). *The short story: A critical introduction* (1st ed.). Routledge
11. *Short story theories : A twenty-first-century perspective* (pp. 1–25). Brill.
12. The short story : An overview of the history and evolution of the genre. In V. Patea (Ed.)
13. The Journal of American Folklore, 1963, 76(300), 131-133. 3. Greven, D. <https://doi.org/10.1093/anb/97801986Q6697.article.1600829>, 2000. 5.
14. Qudratova, S., & Akramova, F. (2023). MANIFESTATION OF THE CONCEPT OF "SPIRITUAL UPBRINGING" IN THE MODERN LIFE OF THE WEST. *Talqin Va Tadqiqotlar*, 1(18). извлечено от <http://talqinvatadqiqotlar.uz/index.php/tvt/article/view/28>
15. Qudratova Sitara Olimovna. (2022). INTERPRETATION OF SPIRITUALITY IN CLASSICAL LITERATURE. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(1), 17–22. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/SEHM4>
16. Qudratova Sitara Olimovna. (2023). SARAH ORN E JEWET, M.E WILKINS FREEMAN THE AMERICAN STORY WRITERS OF XX CENTURY. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL*

- SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, 12(05), 89–91. Retrieved from <https://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1767>
17. <http://gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1767>
 18. THE CONCEPT OF “GROWING UP” IN THE WORK “ALICE IN THE WONDERLAND” BY LEWIS CARROLL. Olimovna, I Mohigul - Innovations in Technology and Science Education, 2023
 19. THE CONCEPT OF “GROWING UP” IN THE WORK “ALICE IN THE WONDERLAND” BY LEWIS CARROLL.
 20. QS Olimovna, I Mohigul - Innovations in Technology and Science Education, 2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 2 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).